

Esettanulmány

Szép, kerek történet

B.I-t családsegítő munkám során ismertem meg, és kísértem figyelemmel életének alakulását.

Ismeretségünk kezdetén még csak két gyerekük volt. Építették, gyarapították otthonukat, férjével együtt, akivel a főtí gyermekotthonban ismerkedett meg. Mert otthon volt az ő kis családi házuk, a szó legnemesebb értelmében, a saját gyermekeik mellett a fogadottak számára is.

B.I. élete valóban egy „szép, kerek történet”. Hosszas beszélgetéseinkből megkísértem kiemelni azokat az elemeket, amelyek legjobban megvilágítják e szép, kitartó munkával kikerekített élet legfontosabb stációit.

1958. szeptember 24-én születtem Komádiban. Igen hátrányos családi körülmények között éltünk, úgy hogy végül is annak, hogy intézetbe kerültem, nyomós indoka volt. A szüleim eléggé elhanyagoltak bennünket, azt tudom, hogy az apám iszákos volt, és egy szép napon kijöttek a Tanácstól és mondták, hogy minket intézetbe visznek.

Nagyon kevés, halvány emlékképem van az édesanyámról. Emlékszem, hogy hozta a szép ruhákat, az enniválót, az édességet, és hogy milyen finomakat tudott főzni, viszont olyan emlékem is van, hogy mikor elmentek otthonról és nem volt begyűjtva, fáztunk, éhesek voltunk, és jött a szomszéd, kenyeret adott, hogy legalább valamit együnk. Ilyen volt. Hol törődött velünk, hol nem. Változó volt.

De ennek ellenére nagyon szerettük. A halálhírét az intézetben hallottam meg, és akkor 3 napig nem is tudtam iskolába menni. Az intézetbe egyetlen egyszer jött el, egyetlen egyszer. Utána már többé nem láttam sem anyámat, sem az apámat.

Körülbelül 9 éves lehettem. Hatan voltunk testvérek és ebből a hatból – akkor – elvittek négyünket. A nővéremet, meg a legkisebb húgomat otthon hagyták, de ezt nem tudom, miért. Ők addig maradtak otthon, amíg az anyukám meg nem halt kórházban. Hogy mi baja volt, nem tudom. Tisztázatlan körülmények között halt meg, egy hetedik terhesség vagy valami más miatt. A nővérem azt mondta, hogy kórházi műtété volt, és ott valami fontos eret elvágta, és tulajdonképpen elvérzett. Utána az édesapám is meghalt, és ennek hatására hozták el intézetbe a másik két testvéremet is.

– És ti négyen hova kerültek?

– Először Debrecenbe, mert az a helyi GYIVI, és onnan mind a négyünket elvittek Hajdúnánásra, ahol elvégeztük a 8 osztályt. Hajdúnánáson 9 éves koromban kezdtem el az első osztályt.

Kijártunk a városi iskolába, ami nagyon jó volt. Őrsvezető voltam, és 4. osztályos koromtól fogva minden évben külföldön voltam. Tehát csodaszép gyermekkorom volt ebben az intézetben. Azt, hogy most itt tartok, tulajdonképpen annak köszönhetem, hogy én intézetbe kerültem. Különben elsínylödtem volna, úgy, mint a többi.

– Ezek szerint te szerettél ott az intézetben lenni?

– Nagyon-nagyon szerettem. Kivételezett helyzetű is voltam, mert jó magaviseletű voltam és jól tanultam; rám számíthattak úgy a gyermekek, mint a nevelők. Például megkértek, hogy osszuk ki a pizsamát, törülközőt: itt van a sampon, erre most te figyelsz stb.. Szóval megbíztak bennem, és ez nekem annyira jól esett. Tényleg komolyan vettek, és én nagyon szerettem ott lenni és az aki, ami most vagyok, azt tényleg nekik köszönhetem.

– Abban az intézetben hányan voltatok körülbelül?

– Nem tudom pontosan, de úgy 100-120 fős lehetett az az intézet.

– És hány nevelőtök volt? Emlékszel?

– Olyan tízen lehettek.

– Az intézetben soha nem fordult elő, hogy bántalmaztak volna téged vagy a többi gyereket?

– Nem. Nem fordult elő, főleg úgy, hogy fenytésként használták volna. Soha, soha. Ez egy nagyon jó közösség volt. Az igazgatóra is és a nevelőimre is szeretettel emlékezem vissza; nagyon szeretjük őket, és ők is próbáltak nekünk egy kis pluszt adni, hogy a családból kitaláltak, vagy esetleg árva gyerekek több szeretet kapjanak. Ez nekünk nagyon jól esett, hogy átérték a mi helyzetünket. Az ajándékozásoknál, a kirándulásoknál, ünnepek alkalmával – húsvétkor, karácsonykor – nagyon meghitt hangulatot tudtak teremteni annak a pár gyereknek, aki ott benn maradt. Fenytésről soha szó sem volt.

– Téged soha nem is patronált senki?

– De igen, patronáltak. A Hajdúdorogi Papírgyárból egy brigád, és azon belül egy család, de az az igazság, én sokkal jobban szerettem bent az intézetben lenni.

Én nagyon megtaláltam ott a helyem.

Ez a brigád elvitt engem műsorokra, kirándulásokra, de a patronáló család jó volt, végül is ott tanultam meg főzni, takarítani, porszívózni, törölgetni, mosogatni. Tehát ezek a dolgok nagyon jók voltak, mert az intézetben természetesen ezeket nem tanították. Néha a konyhán besegítettünk, de az más. Más egy üzemi konyha és más egy családi. Ott tudtam meg igazán a nagy különbséget, hogy na, elvégeztünk, kimostunk, rendet raktunk és milyen jó ezután pihenni. Tehát ezek a dolgok jók voltak, de egyébként én nem vágytam el családba. Ez a család kérte ugyan, hogy maradjak ott náluk, nevelnek, de azt mondtam, hogy én a szünetekben nagyon szívesen kijövök, de inkább az intézetben maradok.

– A többi testvéreddel mi lett?

– Jocó, aki két évvel fiatalabb nálam, ugyanilyen tanuló volt, de őt a fiúnevelő otthonban nem, ilyen elbírálás alá vették. Ő nagyon befolyásolható volt, és amikor a pályaválasztásra került a sor, nem volt mellette olyan ember, olyan támasz, aki irányította volna. Végül is van egy szakmája, de nem ért el vele semmit sem, mert nem dolgozott benne, és nem is nagyon szerette csinálni.

A többiek a 8. osztály elvégzése után mind visszamentek a szülőfaluba, tehát Komádiba. Ezután már nem tanultak, korán családot alapítottak, ahogy ez ennek a rendje-módja szokott lenni.

Én 17 évesen elkerültem Hajdúnánásról. Óvónőképzőbe jelentkeztem Berettyóújfaluba, oda küldték el a jelentkezési lapot és ott, amikor a jelentkezési lapomat meglátták, azt mondták, hogy túlkorosát nem vesznek fel. Engem ott nem láttak, a jelentkezési lapomat is visszaküldték olyan indokkal, hogy létszámfeletti vagyok. Az igazgatóhelyettesünk elment reklamálni az ügyemet, hogy én más vagyok, és akkor jöttek szólni, hogy mehetek, de akkor már a Barna Lajos igazgató eljött Hajdúnánásra megnézni azt a gyönyörű intézetet – a nevelőotthont –, és akkor mutattak be neki. Ekkor dőlt el a sorsom.

Áprilisban jöttem Fótra, a gyermekvárosba, felvételizni az óvónőképzőbe. Minden testvéremtől elszakadtam, hosszú ideig nem tartottuk a kapcsolatot, mivel én felkerültem Pest megyébe.

Elsőtől negyedik osztályos koromig volt egy nevelőm, a Katica néni, én őt annyira szerettem, mint az édesanyámat. Úgy ragaszkodtam hozzá, egy szót kellett kimondania, és én voltam az első, aki ugrott. Ő viszont minket annyira szeretett. Valószínű ez motivált a pályaválasztásban, hogy más gyereket – azt a sok gyereket – mennyire tudja szeretni.

– Katica nénit meglátogattad később, felnőtt fejjel? Elmentél hozzá?

– Egyszer, amikor gyakorlatra mentem Hajdúdorogra, akkor felkerestem, különben nem volt lehetőségem és módom a 120 Ft-os zsebpénzből Fótról utazgatni. Elbeszélgettünk Katica néniel, hogy s mint alakult az életem, ami nagyon jóleső dolog volt, csak az fájt egy kicsit, hogy a Katica néni sokkal kevesebb dologra emlékezett, mint amire én emlékeztem. Persze azóta sok-sok év eltelt és nem én voltam az egyedüli gyereke.

– Térjünk vissza Fótra...

– Fót egy gyönyörű hely, hatalmas nagy kastély. Abban az emeletes épületben nekünk egy kis szobánk volt hatunknak, akik mind egyforma sorsúak voltak.

Megbeszélhettük egymással a családi problémáinkat, saját dolgainkat, esténként ezzel telt el az idő. Én a nyári szünetben kerültem ide, és volt időm mindennel, mindenkivel megismerkedni.

Tudtam azt, hogy itt vannak varrónők, óvónők, festők, és itt nagyon szabad az élet, olyan felnőttesen élhettünk. Nincsen az, hogy „gyerekek, sorakozó”, „ebéd”, „vacsora”, tehát ezek olyan jó dolgok voltak, hogy szabadon mehettünk a megadott időpontokban étkezni, a barátnőkkel együtt, sétálhattunk, olyan ruhát vehettünk fel, amilyent akartunk.

Volt saját szekrényünk, és onnan azt vettünk fel, amit akartunk. Ez olyan felhőtlen szabadsággal töltött el bennünket, pedig ezek kicsi dolgok voltak. Kimehettünk a faluba, önállóan vásárolhattunk.

Szóval ez nekem egy felhőtlen szabadságot jelentett, hogy magam dönthetek már mindenben, önállósodtam, azt mondhatom, hogy tulajdonképpen felnőtté váltam.

– Barátaid voltak?

– Barátkozásról annyit: amikor odakerültem, augusztus végén megismertem a Pistát, a mostani férjemet. Tulajdonképpen nekem ő volt az első és ő az utolsó. Megismerkedtünk, együtt jártunk, majd 2 év múlva megvolt az eljegyzésünk, rá két évre megesküdtünk.

Az én életemből kimaradt az, hogy több barátom legyen, olyan kis diákszerelmi kapcsolatok. Hűséges típus vagyok, megállok egynél, és így találtam meg a Pistát, nekem ő nagyon megfelelt minden szempontból.

– Milyen volt az első találkozásotok?

– Az első találkozásunk... az olyan volt, hogy körletet takarítottunk, és mi újoncok voltunk – úgy neveztek bennünket, hogy új eresztés –, és ekkor a Pista jött a barátaival, és mondták: „Kislányok, legyetek szívesek a híd végéig takarítani, mert az még a kollégium területéhez tartozik”. Mi meg a barátnőmmel és még két lánnyal elkezdtük szorgalmasan söpörni, söpörni. Jöttek arra nevelők és a többi gyerekek és mondták, hogy milyen szorgalmasak vagyunk, pedig az a rész nem is a miénk. Kiderült, hogy feleslegesen is takarítottunk, ezért én jól megmondtam Pistának a magamét. Ebéd után meghívtak bennünket egy sétára. Jött Pista egy VEF 102-es rádióval a kezében.

Sétáltunk, hallgattuk a zenét, majd másnap is találkoztunk és végül is olyan jópofán csinálta a dolgokat, hogy házasság lett a vége.

Még Fóton, amikor sétáltunk az utcán, minden romos házat megnéztünk, amiben nem laktak, és mondtuk: bárcsak a miénk lenne.

Mondtuk mindig, hogy milyen jó lenne, majd, ha kikerülünk az intézetből, lenne egy kis házikónk, majd, ha összeházasodunk. A nagy tervünkben szerepelt, hogy majd, ha én befejezem az iskolát, akkor összeházasodunk, és megpróbálunk vagy telket venni és építkezni, de addig albérletben lakni, vagy egy kis romos házikót, amit majd mi kipofozunk magunknak. Aztán, amikor a gyerekek megszületnek – mert 2, illetve 3 gyereket szeretünk volna –, addigra a házuk is rendben lesz. De mindenképpen egymás mellett és egymással képzeljük el a jövőt.

Már amikor a ballagásunk volt, már akkor, nekünk volt egy takarékbetétkönyvünk, ugyanis Pista 1979-ben kezdett dolgozni és albérletbe ment. Az albérletet fizette, és ami megmaradt, betettük a könyvbe. Így jött össze nekünk 30.000 Ft.

– Na de mi volt a te árvajáradékkal?

– Árvajáradékot mi bizonyára azért nem kaphattunk, mert valószínű, hogy nem volt a szüleimnek állandó bejelentett munkahelye, ami után járhatott volna. De erről bővebb tájékoztatást nem kaptunk. Meg sem indokolták semmivel, hogy miért nem kapunk, vagy esetleg mi lett volna a tennivalónk.

„Életkezési támogatást” sem kaptunk, akkor még ez nem volt divat. A következő évben vezették be, hogy minden végzett gyereknek életkezési támogatást adnak, 10-től 40 ezer forintig. Akkor ennyi volt a határ, de most már sokkal több. Tehát mi ebből végül is kiestünk. Volt 30 ezer forintunk, vettünk egy szoba-konyhás komfort nélküli kis házrészt Mogyoródon.

Hát ez a ház – hogy is mondjam – nagyon szegényesen volt bútorozva, de még azt is elvitték az elődeink. Így hát üres lakás várt ránk. És én akkor bementem a gyermekvárosba, és elmondtam, hogy nincs semmink, még az sem, amin aludnánk.

1-2 kimustrált bútort kaptunk: asztalt, két széket, szőnyeget stb., és ez volt a mi kezdő szegényes bútorzatunk. Sajnos pénzünk sem volt rá.

A férjem, amikor a katonaságtól hazajött, amíg én dolgoztam – meglepetésként –, kifestett. Ez nekem olyan jól esett. Olyan klassz lett, jó illatos, tiszta volt minden, kis luk, mert végül is az volt.

Az első gyerekünk az esküvőnk után fél évre született, 1982-ben. Majd 2 évre rá a Pistike is megszületett.

– És a harmadik gyerek hogyhogy elmaradt?

– Mindkét gyermekemet császármetszéssel szültem meg, és az orvosok véleménye az volt, hogy ne vállaljak harmadikat.

– És amikor a Pisti megszületett, még mindig csak szoba-konyhátok volt?

– Igen, akkor még mindig csak szoba-konyhánk volt, de akkor már bent volt az udvarban a víz. Már a következő nyáron bent volt a víz a házban, és akkor már kezdtük az alapokat, és 1988-ra már álltak a falak, és berendezkedtünk. 2 évre rá kibővítettük, fürdőszobát, konyhát csináltunk hozzá, így lett az egyszoba-konyhásból 3 szoba, konyha, fürdőszobás, előszobás kis házikó.

– Mi indított arra, hogy örökbe fogadjatok gyereket?

– Engem is, és főleg a Pistát az indított arra, hogy már mi 2 éve tervezgettük, hogy mivel harmadik gyerekünk nem lehet, milyen jó lenne, ha mégiscsak lenne. És egyre többet beszélgettünk erről.

Számbavettük a férjemmel együtt – mivel mindketten ugyanazt a sorsot kaptuk az élettől – , hogy ha mi még akarunk gyereket, hát miért ne választhatnánk, miért ne hozhatnánk családukba olyan gyereket, gyerekeket, mint amilyenek mi voltunk?! Adjuk meg nekik azt, amit mi nem kaptunk meg, mert mi tudjuk jól, hogy mit nem kaptunk meg... Saját bőrünkön tapasztaltuk meg, hogy mi kellett volna egy ilyen, családból kivaszított gyereknek (mert ez az!), és hogy ne legyen a társadalomból kivaszítva, hát legyünk mi azok, akik családot teremtünk nekik. Valóban – főleg én, aki idáig jutottam az állam jóvoltából, mert ez így van, az állam által jutottam idáig, hogy ennyit kaptam –, ingyen tanítottak, ingyen neveltek, s ezért tartozunk annyival, hogy ezt így viszonzzuk!

Egy szép napon lementem a tanácsházára – akkor még az volt –, és közöltem ott a szociális előadóval, hogy nekünk milyen terveink vannak, hogy mi nagyon szeretnénk állami gondozott gyereket kivenni. Természetesen kettőre gondoltunk, egy fiúra, és egy leányra. Az, hogy végül is mikor szaporodtunk így meg...

Angélával és Pistikével már hetekkel előbb megbeszéltük, hogy szeretnénk kihozni gyerekeket; ők szeretnék-e, jó lenne-e nekik több testvér; elmondtuk nekik, hogy mi lenne az előnye és mi a hátránya, ha ezek a gyerekek hozzánk kerülnek, és ők boldogan elfogadták. Minden nap beszélgettünk velük arról, hogy mi lesz az új testvérekkel, mit kell nekik majd csinálni. A lakást is kezdtük úgy kialakítani, hogy őket is be tudjuk fogadni, el tudjuk helyezni. Szóval a család úgy másfél hónapig teljesen felfűtött hangulatban várta a gyerekeket.

Nem két testvér, hanem 3 mellett döntöttünk. Marcsit és Fecót máris elhozhattuk, de két és fél éves testvérüket, Mónikát, csak 1 év múlva javasolták kivenni az intézetből. Mondtam, hogy arról szó sem lehet, én is átéltem már ezt, amikor elszakítottak a testvéreimtől; Mónikát kórházból hoztuk haza, valami enyhe éltelmérgezés miatt volt benn.

– Milyenek voltak a gyerekek, amikor hozzád kerültek?

– Ferike nagyon szótlan volt, nehezen ment neki a tanulás – persze, hozzá kell tennem, hogy dyslexiás. Ezt onnan tudom, hogy elvittem őt a képességvizsgálóba, mert semmi sikerélménye nem volt az iskolában a tanulás terén. Ott megállapították, hogy nem fogyatékos, de nem képes a normál iskolában a többivel együtt haladni. Javasolták, hogy ha nem lesz nála változás, ami elviselhetőbbé teszi számára a normál iskolát, akkor vigyük Vácra az egyhetes iskolába, ahol ilyen gyerekek vannak, hogy valami középutat válasszunk neki... Ebbe én nem egyeztem bele, mert ezt a gyereket már annyi helyről kiszakították. Olyan 3-5 éves lehetett, amikor kikerült a családból. Úgy hallottam, hogy az apa megvasalta a kisfiút, hatalmas seb keletkezett a combján, emiatt ő börtönbe került, és ezért vették a kisfiút állami gondozásba és helyezték ki valahová Cegléd környékére egy családhoz. Még a mai napig is azt az anyukát és apukát tekinti édesanyjának és édesapjának. Aztán visszakerült újból a saját családjához, amikor a Mónika megszületett... Visszaigényelték és vissza is kapták. Rá két évre azonban újra bekerült az intézetbe, és onnan hozzánk.

Marika, amikor hozzánk került, nagyon kis cserfes volt, olyan kis túlbuzgó. Én akkor még dolgoztam. Az iskolakezdésnél csak úgy sziporkázott. Mindig pirospontokat hozott; olyan eszes, szorgalmas, ügyes kislány, róla nem is tudok rosszat mondani. Ha hazajöttek az iskolából, nem kellett neki mondani, hogy csinálja a leckét, ő mindig tudta, hogy mi a dolga, még plusz feladatokat is végzett. Az iskolában a társadalmi munkákból is mindig kivette a részét. Egyszerűen csodálatos volt ez a kislány, úgy kinyílt és örült, hogy neki feladatai vannak, hogy szép táskával járhat iskolába... Elsőtől a harmadikig ez a véleményem nem változott Marikáról.

Viszont jellembeli probléma volt nála: ő, ha kellett, ha nem, bizony többször hazudott. Még kicsi dolgokban is, ha kérdeztem tőle valamit, azonnal hazudott, és makacsul ragaszkodott a hazugságaihoz.

Mónika nagyon riadt természetű kislány. Még olyankor is, amikor megyek felé, és játszani akarok vele, még akkor is látszik rajta, hogy attól fél, kikap! Ez csak néhány pillanatig tart nála, de én észreveszem. Most másképpen játszom vele, mást találok ki, hátha úgy nem riad meg. Az olyan dolgoktól rémül meg, amelyek váratlanul érik őt.

Elvittem a képességvizsgálóba, és megcsinálták a különböző szükséges vizsgálatokat, és ott a Mónikáról is megállapították, hogy értelmi fogyatékos. Ennek – azt hiszem – most már egy éve lesz. És nem mondhatom, hogy egy év után nagy javulás lenne nála, inkább csak annyit tennék hozzá, most már a szokásos egy kicsit bővebb, többet beszél a testvéreivel is.

Amikor játszunk, és játékosan tanulunk számolni, vagy verset, mondókat, a kislány csak nagyon-nagyon sok ismétlés után tudja visszaadni, és akkor is hiányosan.

– A gyerekeid nem féltékenyek a testvéreikre?

– De igen, féltékenyek. Főleg az elején volt ez, és főleg Pisti. Ő nagycsoportos óvoda volt, amikor Mónikát idehoztam, és tudta, hogy két és fél éves... Legtöbbször ellökte a Mónit, vagy csúnyán nézett rá: menj az én anyukámtól, tudd meg, hogy az az én anyukám! – de nekem ezt hagynom kellett, hadd mondja ki mindazt, ami az ő kis szívét nyomja... És még kérdeztem is, hogy miért haragszik a Mónikára? Hagytam, hogy kibeszélje magát, hogy mondjon el mindent. És akkor ő elmondta pl., hogy ha most mi uszodába megyünk, akkor nem négy pénzt kell fizetni, hanem hét pénzt... Vagy, hogy azért is haragszik Mónikára, mert az ő kiskutyás bögréjéből megitta a tejét. És mondogatta, hogy legjobb lenne, ha visszavinnék őt Pomázra! Ezeket nem szabad a gyerekbe beleszorítani, engedni kell, hadd mondja.

– Látogatják a gyerekeket a szülők?

– Az apjuk, Feri, már akkor meglátogatta a gyerekeket, amikor még nem is lett volna szabad, mert még nem kapott Pomázzról látogatási engedélyt, de dicséretére legyen mondva, már előbb is felkereste a gyerekeket. Ott várta őket a ház előtt. Az anya csak akkor jött, amikor kapott értesítést, hogy meglátogathatja őket; itt volt, nagy némaságba magába roskadva, végül is mit mondjon... csak sírt, aztán csak nagyon sokára jött el ismét. Az anya nem látogatja a három gyermeket, viszont az apa eleinte csak havonta látogatta őket, de most már szinte minden hétvégén eljön a megbeszél, betartott időben. Nagyon szívesen jön és hoz nekik csokoládét, mind az ötnek, sakkozni itt a Marcsival, megnézi a füzeteket, elbeszélgetnek.

Vakációban ünnepekre néha haza is viszi őket az apa. Amikor hazamennek a gyerekek, előtte nagy készülődés van, milyen ruhát vegyenek fel, stb. – már szinte aludni sem tudnak az izgalomtól. És amikor eljön az a bizonyos nap, kiürül a ház, irtó nagy csend van és nagy tágasság. Ilyenkor a mieink megjegyzi, hogy most milyen nagy helyük van, nincs „cipőhegy”, nincs „kabáthegy”. Az ebédeknél és vacsoráknál is csak szeletek, szeletek, kenek, kenek... mire a családom megjegyzi: „anyu, már holnapra is megcsinálod a reggelit?” És akkor zavaromban közöm: „majd megeszitek később!” Ilyenkor egy kicsit fellélegzek. És ezután a jó nagy csend után, no meg amikor már jól kilélegeztük magunkat, már a gyerekek is mondják, hogy milyen rossz, hogy nincsenek itt, úgy unatkozunk... És mondogatják, hogy ők a helyükben nem is mennének haza...

Szeretném őket felnevelni, és amennyiben lehetséges, itt tartani őket a családalapításig. Persze, kényszeríteni nem fogom semmire sem őket! De szeretném, ha figyelemmel tudnám kísérni az életútjukat, ha majd családot alapítanak, jöjjenek el hozzám, és én is elmehessek hozzájuk. Aztán még szeretném azt is, hogy – ha majd lesz karácsony, szülinap, anyák napja – olyankor visszajönnének családostól, hiszen mi voltunk a nevelőszüleik.

Klacsman Dorottya